

De nya medaljörerna

Vid vårstämman den 16 maj 1982 i Östhammars församlingsgård tilldelades lantbrukare Henry Emanuelsson, Boglösa, f. komminister Harry Hansson, Stockholm, och lantbrukare Elis Sjöblom, Torstuna, Upplands fornminnesförening och hembygdsförbunds förtjänstmedalj.

HENRY EMANUELSSON

Jag är född 1920 i ett lantbrukarhem i Gåde, Boglösa.

Redan i tioårsåldern väcktes mitt intresse för hembygdens historia och topografi och timmarna med hembygdkunskap i skolan hörde till de bättre. Jordbrukarungdomens Förbund (JUF), som var starkt på den tiden, hade i början av 30-talet en släktgårdsinventering som jag följde med intresse i tidningarna liksom upprustningen av Kvekgården i Fröslunda. En vinterkurs 1945–46 på Wiks folkhögskola under rektor Sven Kjerséns ledning gav ökade insikter om hembygdsarbetets inriktning och mål.

Fotografering intresserade jag mig tidigt för och som 16–17 åring tog jag mina första dokumentärbilder av miljöer och människor som nu är försvunna. I slutet av 30-talet och några år framåt försökte jag med smalfilmskamera fånga glimtar från hembygden, men kom snart till insikt om, att detta var ett medium som inte passade mig. Däremot har jag fortsatt att fotografera genom åren. I orts- och provinspress har jag i text och bilder sökt spegla vad som varit aktuellt i min bygd och även bidragit med kulturartiklar.

Ideellt arbete inom Svenska Landsbygdens Ungdomsförbund (SLU) och Svenska Landsbygdens Studieförbund (SLS), nuvarande Studieförbundet Vuxenskolan, och arbetet med Boglösa bygdegård ledde till kommunala engagemang, bl. a. som ledamot i kommunalfullmäktige i Södra Trögård under de tjugo år som kommunen bestod och under tre år i Enköpings kommunfullmäktige. Under tjugo år var jag kyrkvärd i Boglösa församling och under tolv av dessa ordförande i kyrkorådet. Jag kom under denna tid att aktivt ta del i kyrkans utvändiga restaurering, upprustning av kyrkogården samt att återföra den gamla folkskolan från 1867 i kyrkans ägo och bygga om den till församlingshem. Sedan 1967 är jag sekreterare i Upplands bygdegårdsdistrikt.

Min yrkesverksamma gärning har sedan 1949 varit bondens i kombination med att jag också drivit och fortfarande driver en av de få maskinstationer som

fortfarande är i verksamhet i Uppland. Genom mitt engagemang lokalt och regionalt inom föreningslivet och genom maskinstationsrörelsen har jag kommit i kontakt med många människor och lärt att väl känna folk och bygd runt Enköping men också i en stor del av Uppland.

Intresset för hembygden har således länge funnits hos mig även om det tagit sig andra uttryck än arbete i en hembygdsförening, fastän tanken på en sådan alltid hägrat. Den kunde i mitten av 70-talet också förverkligas.

Efter åtskilliga samtal med hållristningsforskaren Einar Kjellén i Grillby som upptäckt och utforskat de flesta av enköpingsbygdens talrika hållristningar, stod det klart för mig, att något borde göras för att en del av dessa fynd kunde bli tillgängliga för allmänheten. Dessutom borde hållristningsproblematiken belysas med text, bilder, kartor och föremål för att kunna ses i sitt rätta perspektiv.

Då den s. k. småskolan vid Boglösa kyrka 1976 utbjöds till salu av Enköpings kommun bedömdes den som lämplig till informationslokal kring hållristningar. Efter förhandlingar med kommunen kunde den på förmånliga villkor överföras i den då nybildade hembygdsföreningens ägo och i vilken jag valts till ordförande. Efter ett lyckat samarbete med Riksutställningar och efter en uppvaktning hos banker, företag och enskilda om ekonomiskt stöd, kunde företaget föras i hamn och Hållristningsgården invigas 1981.

Föreningen har också verkat på andra områden. I augusti 1976 ordnades den första byvandringen i byn Utmyrby. Detta resulterade i att föreningen tog sig an upprustningen av en logbyggnad utmed den i byn unika bygatan. Uppslaget med byvandringar har sedan fortsatt genom åren och intresset för dessa har bara ökat. Studiecirklar har ordnats som bl. a. dokumenterat 1930-talets Boglösa, sysslat med dialektord m. m.

Jag har funnit arbetet i hembygdsföreningen intressant och stimulerande och jag vill här uttrycka min tacksamhet för att jag blivit ihågkommen med Upplands fornminnesförening och hembygdsförbunds förtjänstmedalj.

H. E.

HARRY HANSSON

Född 1905 i Stockholm. Prästvigd 1930 för Uppsala ärkestift, fick jag dels som kyrkoadjunkt i Gamla Uppsala – Ärentuna församlingar, dels som sekreterare under några år i Upplands prästsällskap en ganska god kännedom om landskapet Uppland.

Undertecknad startade på 1930-talet Ärentuna–Storvreta föreläsningförening, som på denna tid när dessa föreningar var i ropet samlade en stor del av denna sockens invånare. Var också en av initiativtagarna till Gamla Uppsala frivilliga brandkår.

Efter förflyttning till Stockholm 1938 blev jag så småningom komminister i Brännkyrka församling och senare i Hägersten. Under min stockholmstid har

jag under åren 1944–52 varit det nya stiftets förste stiftsboksredaktör. Det mer traditionella hembygdsarbetet tog sig för min del uttryck i initiativet till och ordförandeskapet i Hägerstens hembygdsförening samt ett nu 10-årigt ledarskap i Stockholmstraktens hembygds-krets, en föregångare för Stockholms del till det nu tämligen nystartade Länsförbundet. Stockholmstraktens hembygds-krets utgjorde i Stockholm ett mellanled mellan de tidigare sammanhållna förbunden i Uppland och Södermanland. Arbetet där kom för den skull att beröra hembygdsförhållanden, som särskilt var knutna till storstadsmiljö, där Stockholm som stad jämte den egna församlingen utgjorde målet för hembygdsmedlemmarnas studier och intresse, när det gällde historia och miljöfrågor. Stockholmstraktens hembygds-krets har dessutom utövat en omfattande reseverksamhet i Nordens länder med under ett decennium motsvarande antal resor i Norge, Finland och Danmark.

Om jag till sist skulle nämna något, som särskilt legat mitt intresse nära, så har det varit vikten av ett klart markerande av de urgamla landskapen Upplands och Södermanlands enhet som landskap. Den synbart nödvändiga tillkomsten av ett länsförbund, ekonomiskt beroende av ett landsting, får inte ur historisk synpunkt skymma bort landskapsindelningen som det viktigare framför en länsindelning från en långt senare tid. Stockholm som huvudstad från 1200-talet skulle då utgöra ett område för sig.

Härmed frambär jag också ett varmt tack för den medalj, som 1982 tilldelats mig från ett förbund, som under större delen av min verksamhet stått oss i Stockholm och mig själv mycket nära!

H. H.

ELIS SJÖBLOM

Jag föddes i Gryta socken 1912. Mitt tidigaste barndomsminne är från 5-årsåldern när vi flyttade till den inne i skogen belägna gården, där jag sedan bodde under min uppväxttid. Utan väg, utan elektricitet, ja utan allt det som nu räknas till normal standard levde vi under förhållanden, som man nu efter 6 årtionden själv har svårt att tycka vara möjliga.

Min skolgång var den för landsbygdsbarn då vanliga, 2 år i småskolan och 4 år i storskolan med en lärare för alla fyra klasserna. Cirka 5 kilometer skolväg, mestadels på gångstigar med väska med skolböcker och matsäckssmörgåsar. Veckans höjdpunkt var sista timmen på lördagen, då man fick låna böcker i skolbiblioteket, upp till tre stycken om man skötte läxläsandet ordentligt.

Efter slutad skolgång vid fyllda 13 år jordbruksarbete hemma eller i andra gårdar. I 20-årsåldern hade jag lyckats spara ihop till två vinterkurser (den ena kursen avbruten av värnpliktstjänstgöring) på Wiks Folkhögskola. Något år senare Wiks Lantmannaskola och sedan fortsättningskurs på Sala Lantmannaskola. Så följde några år som kontrollassistent tills att min hustru och jag vid vårt giftermål övertog och brukade den gård i Torstuna, där vi fortfarande bor.

När Torstuna Hembygdsförening bildades 1945 blev jag genast ständigt medlem, och som så många andra av föreningens medlemmar så var min insats de första åren mest av praktisk art. Iordningställandet av hembygdsgården, Härledgården, var en sak som hela socknens befolkning ställde upp för. De sista 20 åren har jag varit vice ordförande i Hembygdsföreningen.

Men att jag tilldelats Fornminneföreningens medalj är en annan person orsak till. På 1930-talet fanns i Torstuna en kyrkoadjunkt, Arvid Bladh, som hade ett brinnande intresse för bygdens historia och utforskade den i minsta detalj. Resultatet samlade han som anteckningar, ändrade och lade till allt efter som forskningen framskred. År 1954 erhöll han Fornminneföreningens förtjänstmedalj för sin forskning. Nybliven pensionär avled han hastigt hösten 1956 utan att ha hunnit renskriva eller publicera sitt arbete. Inom Torstuna Hembygdsförening liksom andra instanser diskuterades möjligheten att låta det komma i tryck men de ekonomiska hindren ansågs oöverstigliga. 1976 valdes på mitt förslag en kommitté att på nytt undersöka saken. Vi var optimister och lyckades även att få en skara härnevi- och österundabor att tillsammans med oss försöka få till stånd en sockenkrönika om de tre socknarna. Renskrivningen började, förhandsbeställningar upptogs, underhandlingar med tryckerier gjordes, bildmaterial letades fram osv. Förhandsbeställningen gick så bra att vi våren 1979 vågade överenskomma med Tofters Tryckeri om tryckning av boken. De renskrivna manuskripten lämnades in för sättning och vi läste först spaltkorrektur, sedan ombrutet korrektur och efter rättelse på sätteriet åter ett korrektur. Några veckor före julen 1979 levererades boken från bokbinderiet och en hektisk tid följde att utdela boken till alla beställarna. Vi hade inte kontaktat bara de som bodde i bygden utan även alla de som flyttat till andra delar av landet, ja alla som hade anknytning till trakten på något vis. Boken fick ett så välvilligt mottagande att i en familj där man beställt t. ex. en eller två böcker köpte man kanske det dubbla, i vissa fall 5 eller 6 stycken. Det gjorde att efter en månads utdelning av sockenkrönikan var ekonomin räddad.

I många bygder finns material till en hembygdsbok, men det anses vara ekonomiskt omöjligt att trycka det. Min uppfattning är att sådana böcker är mer efterfrågade än vad man i allmänhet föreställer sig. Boken "Arvid Bladh, Härnevi, Torstuna, Österunda, Tre sockenkrönikor" är ett tydligt exempel på det.

E. S.